

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta komission suosituksesta, joka koskee älykkäiden mittausjärjestelmien käyttöönoton valmistelua

(Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivustolla <http://www.edps.europa.eu>)

(2012/C 335/08)

1. Johdanto

1.1 Tietosuojavaltuutetun kuuleminen

1. Komissio hyväksyi 9 päivänä maaliskuuta 2012 suosituksen älykkäiden mittausjärjestelmien käyttöönoton valmistelusta (jäljempänä 'suositus').⁽¹⁾ Suositus toimitettiin 19. maaliskuuta 2012 Euroopan tietosuojavaltuutetulle lausunnon antamista varten.

2. Tietosuojavaltuutetulle annettiin jo ennen suosituksen hyväksymistä mahdollisuus esittää siitä epävirallisia huomautuksia. Joitakin näistä huomautuksista on otettu huomioon suosituksessa. Sen tuloksena suosituksen tietosuojatakeet ovat parantuneet.

3. Tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen siihen, että komissio on pyytänyt häneltä myös virallista lausuntoa ja että suosituksen johdanto-osaan on lisätty viittaus tähän lausuntoon.

1.2 Suosituksen tavoitteet ja tausta

4. Suosituksen tavoitteena on antaa jäsenvaltioille ohjeet älykkäiden mittausjärjestelmien käyttöönoton valmistelusta⁽²⁾ EU:ssa. Järjestelmät on määrä ottaa käyttöön sekä sähkö- että kaasutoimitusten markkinoilla vuoteen 2020 mennessä. Käyttöönoton edellytyksenä on kustannusten ja hyödyn taloudellinen arviointi. Jokaisen jäsenvaltion on saatettava tämä arviointi päätökseen 3. syyskuuta 2012 mennessä⁽³⁾.

5. Merkittävä osa suosituksesta (I jakso) käsittelee tietosuojaajaa. Tärkeänä asiana suosituksessa on kehoitus laatia malli tietosuojaan liittyvien vaikutusten arviointia varten⁽⁴⁾ (jäljempänä 'arviointimalli'), joka toimitetaan 29 artiklan nojalla perustetulle tietosuojatyöryhmälle (jäljempänä 'WP29') neuvoja varten 12 kuukauden kuluessa suosituksen julkaisemisesta⁽⁵⁾.

6. Älykkäitä verkkoja käsittelevän komission erityistyöryhmän asiantuntijaryhmä 2 valmistelee parhaillaan ensimmäistä luonnosta arviointimallista. Komissio perusti erityistyöryhmän ennen suosituksen antamista antamaan neuvoja älykkäisiin verkkoihin liittyvissä kysymyksissä. Erityistyöryhmän asiantuntijaryhmä 2 keskittyy nimenomaan turvallisuus- ja tietosuojaanäkökohtiin. Ryhmässä on lähinnä elinkeinoelämän edustajia (ja joitakin kansalaisyhteiskunnan ja kuluttajaryhmien edustajia)⁽⁶⁾.

7. Komissio noudattaa ei-sitovien oikeudellisten välineiden lähestymistapaa, johon kuuluvat muun muassa i) tietosuojakysymyksiä käsittelevä komission suositus ja ii) jäsenvaltioille arviointimallin muodossa annettavat lisäohjeet, joiden käyttäminen on järjestelmien kehittämiseen osallistuvilla elinkeinoelämän edustajille vapaaehtoista. Lähestymistapa perustuu kokemuksiin elinkeinoelämän RFID-sovellusten yksityisyyden

⁽¹⁾ C(2012) 1342 lopullinen.

⁽²⁾ Älykkäät mittarit ja älykkäät verkot esitellään lyhyesti lausunnon 2.1 kohdassa.

⁽³⁾ Käyttöönottoa ja kustannus-hyötyanalyysia edellytetään i) sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/54/EY kumoamisesta 13 päivänä heinäkuuta 2009 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/72/EY (EUVL L 211, 14.8.2009, s. 55) ja ii) maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/55/EY kumoamisesta 13 päivänä heinäkuuta 2009 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2009/73/EY (EUVL L 211, 14.8.2009, s. 94). Lisää älykästä mittausta koskevia säännöksiä annetaan komission ehdotuksessa direktiiviksi energiatehokkuudesta (KOM(2011) 370 lopullinen) (jäljempänä 'energiatehokkuutta koskeva ehdotus'), joka on parhaillaan lainsäätäjien käsittelyssä.

⁽⁴⁾ Tietosuojaajaa koskevista vaikutustenarvioinneista on syytä todeta, että tietosuojaajaa koskevan yleisen säädöskehityksen tarkistusta koskevassa komission ehdotuksessa määrätään tietosuojaajaa koskevat vaikutustenarviointitietämissä tapauksissa pakollisiksi ja annetaan lisäohjeita siitä, kuinka tällaiset arvioinnit olisi toteutettava. Ks. komission ehdotus asetukseksi yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (yleinen tietosuoja-asetus), 33 artikla (KOM(2012) 11 lopullinen). Ks. myös Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto tietosuojalainsäädännön uudistamista koskevasta paketista, 1 päivänä maaliskuuta 2012, 200–205 kohta, saatavana osoitteessa http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/edps/Consultation/Reform_package;jsessionid=46ACCFDB9005EB950DF9C7D58BDE5377

⁽⁵⁾ Ks. suosituksen 5 kohta.

⁽⁶⁾ Lisätietoja erityisryhmän ja asiantuntijaryhmän 2 työstä on saatavana erityisryhmän verkkosivuilla osoitteessa http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/smartgrids/taskforce_en.htm

suojaa ja tietosuojavaikutusten arviointiin ehdottaman kehyksen laatimisesta ja sen tarkistamisesta WP29:n suositusten mukaisesti ⁽¹⁾. Komissio ei kuitenkaan ole kokonaan sulkenut pois tarvetta toteuttaa lainsäädäntötoimia kansallisella ja/tai EU:n tasolla ⁽²⁾.

1.3 Tietosuojavaltuutetun lausunnon tavoitteet, keskeiset viestit ja rakenne

8. Vaikka tietosuojavaltuutetun lausunto on laadittu vastaukseksi komission suositukseen, siinä ei rajoiteta pelkästään suosituksen sisältöön. Älykkään mittauksen käyttöönottoon nimittäin liittyy joitakin tärkeitä tietosuojanäkökohtia, joita ei ole kaikilta osin otettu huomioon itse suosituksessa. Tietosuojavaltuutettu muistuttaa tässä yhteydessä myös energiatehokkuutta koskevasta ehdotuksesta esittämistään virallisista huomautuksista ⁽³⁾.

9. Tietosuojavaltuutetun lausuntoon sisältyy kolme keskeistä tavoitetta ja viestiä:

- tietosuojavaltuutettu arvioi lausunnossa komission suositusta: hän on tyytyväinen suositukseen komission ensimmäisenä aloitteena ja arvostaa sen hyviä puolia, mutta tuo samalla esille joitakin suosituksessa toteamiaan puutteita, kuten sen ylimalkaisuuden;
- vaikka tietosuojavaltuutettu pitää valitettavana, ettei suosituksessa anneta tietosuojasta tarkempia ja käytännöllisempiä ohjeita, hän katsoo myös, että lisäohjeita voitaisiin vielä antaa tietosuojaa koskevassa arviointimallissa, jota valmistellaan parhaillaan. Sen vuoksi lausunnossa esitetään joitakin arviointimallia koskevia erityissuosituksia;
- lausunnossa kehoitetaan komissiota arvioimaan, tarvittaisiinko suosituksen ja arviointimallin lisäksi vielä muita EU:n tason lainsäädäntötoimia, sekä annetaan joitakin suosituksia mahdollisista lainsäädäntötoimista.

10. Nämä tavoitteet huomioon ottaen lausunto on jäsennetty seuraavasti:

- jaksossa 2 esitetään lyhyesti älykkäiden mittareiden ja älykkäiden verkkojen käsitteet ja määritetään niistä aiheutuvat tietuojaongelmat.
- jaksossa 3 esitetään yleisiä huomautuksia komission suosituksessa noudatetusta lähestymistavasta, tarkastellaan uusien lainsäädäntötoimien tarvetta ja annetaan suosituksia mahdollisista lainsäädäntötoimista.
- jaksossa 4 tuodaan esille joitakin keskeisiä kysymyksiä, joita suosituksessa olisi tietosuojavaltuutetun näkemyksen mukaan pitänyt käsitellä tarkemmin. Kansalliset tai EU:n lainsäätäjät voivat käyttää joitakin tietosuojavaltuutetun suosituksista viitteinä harkitessaan uusia sääntely- tai lainsäädäntötoimia. Loput suositukset voidaan sisällyttää myöhemmin laadittavaan tietosuojavaikutusten arviointimalliin.
- jaksossa 5 esitetään muutamia erityissuosituksia tietosuojaa koskevassa vaikutustenarvioinnissa noudatettavasta menetelmästä ja parhaillaan kehitettävän arviointimallin sisällöstä. Niitä olisi luettava yhdessä jakson 4 suositusten kanssa.

6. Päätelmät

68. Älykkäiden mittausjärjestelmien käyttöönotosta koko EU:ssa voi olla merkittävää hyötyä. Samalla siihen kuitenkin liittyy huomattavia henkilötietojen suojaan kohdistuvia riskejä. Se mahdollistaa henkilötietojen laajamittaisen keruun EU:n kotitalouksista ja voi johtaa siihen, että järjestelmien avulla aletaan seurata yksittäisten kotitalouksien jäsenten käyttäytymistä oman kotinsa seinien sisäpuolella. Näiden riskien vuoksi

⁽¹⁾ Ks. http://ec.europa.eu/information_society/policy/rfid/documents/info-2011-00068.pdf ja http://cordis.europa.eu/fp7/ict/enet/documents/rfid-pia-framework-a29wp-opinion-11-02-2011_en.pdf

⁽²⁾ Huomattakoon, ettei tämän ei-sitoviin oikeudellisiin välineisiin perustuvan lähestymistavan tehokkuutta ole tähän mennessä arvioitu ja ettei käytettävissä ole sellaisia yleisesti saatavilla olevia tietoja, jotka osoittaisivat sen tehokkuuden.

⁽³⁾ Energiapolitiikasta vastaavalle komission jäsenelle Günther H. Oettingerille osoitettu Euroopan tietosuojavaltuutetun kirje, jossa käsitellään ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi energiatehokkuudesta ja direktiivien 2004/8/EY ja 2006/32/EY kumoamisesta, 27 päivänä lokakuuta 2011, saatavana osoitteessa http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/Consultation/Comments/2011/11-10-27_Letter_Oettinger_EN.pdf

tietosuojavaltuutettu on tyytyväinen siihen, että komission suosituksessa on pyritty esittämään jäsenvaltioille ohjeita toimenpiteistä, joita niiden olisi toteutettava sen varmistamiseksi, että älykkäiden mittarien ja älykkäiden verkkojen järjestelmien suunnittelussa ja käytössä noudatetaan asianmukaisia tietosuojatakeita.

69. Tietosuojavaltuutettu arvostaa komission pyrkimystä hyödyntää uusia toimintamalleja, kuten sisäänrakennettua tietosuojaa, sekä sellaisia käytännön työkaluja kuin tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi ja tietosuojaloukkausten ilmoitusjärjestelmä. Erityisen tyytyväinen tietosuojavaltuutettu on komission aikomukseen laatia tietosuojavaikutusten arviointimalli ja toimittaa se WP29:lle lausuntoa varten.

70. Tietosuojavaltuutettu pitää valitettavana, ettei suosituksessa anneta tietosuojasta tarkempia ja käytännöllisempiä ohjeita. Hän kuitenkin katsoo, että lisäohjeistusta voitaisiin vielä antaa parhaillaan valmisteltavassa arviointimallissa. Sen vuoksi lausunnossa esitetään arviointimallia koskevia suosituksia ja korostetaan, että arviointimallissa olisi annettava mahdollisimman täsmällisiä ja käytännöllisiä ohjeita, kuten parhaiden käytäntöjen ja parhaiden käytettävissä olevien tekniikoiden luettelo. Lisäksi on ratkaisevan tärkeää, että arviointimallissa noudatetaan järkeviä menetelmiä ja että esimerkiksi kunkin riskin kohdalla määritetään selkeästi asianmukaiset valvontakeinot.

71. Lisäksi lausunnossa kehoitetaan komissiota arvioimaan, olisiko EU:n tasolla tarpeen antaa vielä uutta lainsäädäntöä, ja esitetään suosituksia mahdollisista lainsäädäntötoimista. Joitakin näistä suosituksista voidaan panna täytäntöön jo energiatehokkuusdirektiivin tarkistuksessa, jota koskeva ehdotus on parhaillaan neuvoston ja parlamentin käsittelyssä. Näitä ovat ainakin rekisterinpitäjien velvoittaminen tekemään tietosuojaa koskeva vaikutustenarviointi ja velvollisuus ilmoittaa henkilötietojen suojan loukkauksista (4.7 kohta).

72. Lisäksi tietosuojavaltuutettu suosittelee:

- antamaan tarkemmat ohjeet käsittelyn oikeusperustasta ja rekisteröidyille tarjolla olevista vaihtoehdoista sekä erityisesti tekemään selkeän eron sen osalta, missä tarkoituksissa energiankäyttöä koskevia tietoja voidaan käsitellä ilman asiakkaan suostumusta ja mihin tarkoituksiin tarvitaan asiakkaan suostumus (4.2 kohta);
- säätämään yksityisyyden suojaa parantavien tekniikoiden (PETS) ja muiden parhaiden saatavilla olevien tekniikoiden käytön pakolliseksi tietojen minimoimiseksi (4.3 kohta);
- täsmentämään eri toimijoiden tietosuojaan liittyvät tehtävät ja vastuut (4.4 kohta);
- antamaan lisäohjeistusta säilytysajoista; periaatteessa yksittäisiä kotitalouksia koskevien yksityiskohtaisten kulutustietojen säilyttäminen pitäisi sallia enintään sen ajanjakson loppuun asti, jona laskusta voidaan laillisesti valittaa tai maksu suorittaa, eivätkä tiedot saisi olla yksityiskohtaisempia kuin on tarpeen laskutuksen onnistumiseksi (rajoittamatta kuitenkin kuluttajan oikeutta antaa suostumuksensa säilytysajan pidentämiseen esimerkiksi kohdennetun neuvonnan saamiseksi energiankulutuksesta) (4.5 kohta);
- antamaan kuluttajille mahdollisuuden tutustua suoraan energiankulutustaan koskeviin tietoihin ja ottamaan käyttöön tehokkaita keinoja tiedottaa rekisteröidyille heidän henkilötietojensa käsittelystä; tiedonrikastuksen tapauksessa näihin keinoihin olisi sisällytettävä yksilöprofiilien ja kaikenlaisten tiedonrikastuksessa käytettävien algoritmien julkistaminen; sekä tarjoamaan kattavat tiedot kaikenlaisten etäkytkentä-/etäkatkaisutoimintojen olemassaolosta (4.6 kohta).

Tehty Brysselissä 8 päivänä kesäkuuta 2012.

Giovanni BUTTARELLI
Euroopan apulaistietosuojavaltuutettu